

volūtatem perueniatur authoris, per quem scripturā
 illam sanctus operatus est spiritus, siue hoc assequat,
 siue aliam sententiam de illis uerbis quę fidei rectę nō
 refragatur exculpat, testimoniū habēs a quocumq;
 alio loco diuinorum eloquiorum, Ille quippe author
 in eisdem uerbis quę intelligere uolumus, & ipsam sen-
 tentiā forsitiā uidit, & certe dei spiritus qui hęc opatus
 est, etiam ipsam occursum lectori uel auditori sine
 dubitatiōe pręuidit, immo ut occurreret, quia ex ipsa
 ueritate subnixā pręuidit, Nā quid in diuinis eloquiis
 largius & uberius potuit diuinitus prouideri, quam
 ut eadem uerba pluribus intelligantur modis, q̄s alia
 non minus diuina contestantia faciant approbari, Vbi
 autem talis sensus eruitur, cuius incertū certis sancta-
 rum scripturarum testimoniis non possit aperiri, restat
 ut ratiōe reddita māifestus appareat, etiam si ille cuius
 uerba inteiligere querimus, eum forte non sensit, Sed
 hęc consuetudo periculosa est, Per scripturas enī diui-
 nas ita multo tutius ambulatur, si hoc exhibemus, ut
 cum aliqua uerbis translatis opaca scrutari uolumus,
 aut hoc inde exeat, quod non habeat controuersiam,
 aut si habeat, ex eadē scriptura ubicūq; eis inuētis atq;
 adhibitis testibus terminetur, Sed hęc in presentī de
 signis dicta sufficiant, ceterum qui plenius de his scire
 desiderat, in libri scti Augustini de doctrīa christiana
 unde hęc excerpsumus querat & inueniet, Hinc de his
 quę in gentilibus doctrinis excercent, & quę liberales
 dicuntur artes, quid conferant utilitatis si perscrutent
 his q̄ canōicas scripturas legūt, q̄ntū ualeo explicabo,
DE DVOBVS GENERIBVS DOCTRINA-
rum gentiliū, & quę sint illa quę instituerunt
homines Ca. XVI.
Vo sunt genera doctrinarum, quę in gētilibus
d etiam moribus excercentur, unum earū rerum

Serpens in bono dicitur alius
 serpens Etiam sedentia alius
 panis uirtus quid dicitur de
 oculis libere dicitur
 quidem quę comenari
 mem gerunt, quia excepit
 memorari debuerunt, Sunt
 tam parum accipi debent
 in meri plenus est mixto
 in domini significet nō vlt
 ut utiq; ad fecem, an potius
 s ad genem transeuntem
 c, remanentes apud lu-
 carnaliter lapsi, quia fex
 uero res eadē non in con-
 uone ponitur aduersa, illud
 a & pplm significat, dicit in
 ricum sanctū, unde est illud
 ita aque vire, & si quid aliud
 us ponitur aque significare
 us ponitur, ibi dicendum
 gatur obsecris, Neq; enim
 i dicitur est deo, Apprehe-
 ge in aduocatus mibi, quā
 ut scuto bone uoluntas
 CVLVM VARIVS IN
 e uerbis, si sensus ipse con-
 Ca. XV.
 idem scripserit uerbis non
 duo, vel plura sentiantur,
 nentis, quā scriptis, nihil
 um congruere ueritati ex
 arum doceri potest, ad u-
 na, scripturam eloquia ut a

*Superstitiositas
est in iis appa
ribus 7 mori
7 habitibus*

quas instituerūt homines. alterū earum quas animadu-
uerterunt iam peractas aut diuinitus institutas. Illud
quod est secundū institutiones hominū. partim super-
stitiosum est. partim nō est. Superstitiosum est quiddam
institūtū est ab hominibus ad faciēda et colēda idola
pertinens. uel ad colendū sicut deū creaturam. uel p̄
vllam creaturę. uel ad consultatōnes & pacta quedam
significationū cum demonibus placita atq; foederata.
qualia sunt molimīa magicarum artium. que quidem
cōmemorare potius quā docere assolent poetę ex quo
genere sunt. sed quasi licētiore uanitate aruspicum &
augurium libri ad hoc genus pertinēt. omnes etiā liga-
turę atq; remedia. que medicorū quoq; disciplina con-
tempnit. siue in p̄dicatiōibus. siue in quibusdā notis.
quas characteres uocant. siue in quibusdā rebus suspē-
dēdis atq; inligandis. nō p̄pter uim naturę quodāmo
ad temperatiōē corporū. sed ad quasdā significatiōes
occultas aut manifestas. Neq; illi ab hoc genere p̄nitio
se superstitionis segregādi sunt qui genethliaci p̄pter
nataliū dierum consideratiōes. nūc autē vulgo mathe-
matici uocantur. Nam & ipsi quāuis ueram stellarū
positiōē cum quisq; nascitur consēctent. & aliquādo
etiā peruestigent. tamē quod inde conātur uel actiōes
nostras uel actiōnū euenta p̄dicere. nimis errant. &
vendunt imperitiis hominibus miserabilem seruitutē.
Cōmoda uero & necessaria hominū cum hominibus
instituta sunt. quecūq; in habitu et cultu corporis ad
sexus uel honores discernēdos differētia placuit. & in
numerabilia genera significatiōnū. sine quibus huma-
na societas. aut nō omnino aut minus commode gerit.
quecūq; in ponderibus atq; mensuris. & nūmorū impres-
sibus uel estimatiōibus sua cuiq; ciuitati & p̄plo sunt
ppria. et cetera huiusmodi. q̄ nisi hoīm istituta essent.
nō per diuersos p̄plos uarię essent. nec in ipsis populis

*Augustinus pro archiepiscopo suo pri-
cipis pars hominum institutorum
cellarum proinde nequaquam e-
timo etiam quoniam est in tra-
da. Ab hac parte tempore
Prohibet homines in fine
abusus omnes. sed dicitur hebreica.
gens habet. & quare quod est gen-
tali lege. sed dicitur in fine dicitur*

QUÆDIUITVS
INVESTIGAVIT
An uero illa que non in
i temporibus aut diuinitus
homines prodierunt. et
hominum in natura existantia
sensibus corporis. alia uero uerum
Sed illa que ad sensus corporis
creantur. ut de motu luna
mus. Quod quid ergo de or dine
idonea que appellatur habitatio
alibus sunt nos intelligendos. e-
p̄nitentiōe dicitur. Nam
que credentiam in multa lega-
tione. et in illa quo manu
p̄nitentiōe multos coeque erra-
tione que pallium esse cum
quodam templum esse dicitur et
p̄nitentiōe corporis habere
in lege. et in illa rememus
in illa p̄nitentiōe quot annos in hac
tempore a finem eius anima
in illa dicitur dicitur dicitur or
in illa euangelio. liqui dicitur

lingulis. pro arbitrio suorū principū mutarent. sed hec
tota pars humanorū institutorū. que ad usum uitę ne-
cessarium proficiūt. nequaquā est fugienda christiano.
immo etiā quantū satis est intuenda. memoriaque retinē-
da. Ad hanc partē etiā pertinēt litterarū figurę. que
pro libito hominū cōstitutę sunt. nec tamē omībus gē-
tibus cōmūes. sed alias hebręa. alias gręca. alias latina
gens habet. & cęterę que dā gentes. similiter ad pprie-
tatē linguę. suę litteras sibi scđm placitū formauerūt.

QVAE DIVINITVS INSTITVTA
INVESTIGAVERVNT. Ca. XVII.

Am vero illa que nō instituēdo. sed aut trāfacta
i temporibus aut diuinitus istituta. inuestigādo
homīnes prodiderunt. ubicūque discant nō sunt
homīnum instituta existimanda. quorum sunt alia ad
sensus corporis. alia uero ad rationē animi pertinētia.
Sed illa que ad sensus corporis attingūtur. uel narrata
credimus. uel demōstrata sentimus. uel experta conici-
mus. Quidquid ergo de ordine temporum trāfactorū
īdicat ea que appellatur historia. plurimū nos adiuuat
ad libros sanctos intelligendos. etiam si preter ecclesiā
puerili eruditione discatur. Nam et per olimpīadas. &
per consulum nomina. multa sepe queruntur a nobis.
Et ignorantia cōsultatus quo natus est dominus & quo
passus est. nonnullos coegit errare. ut putarent xlvj.
annorum etate passum esse dñm. quia per tot annos
ēdificatum templum esse dictū est a Iudeis. quod ima-
ginem dominici corporis habebat. Sed annorum fere
xxx. baptizatū esse retinemus autoritate euange-
lica. sed postea quot annos in hac uita egerit. quanquā
textu ipso acionum eius animaduerti possis. tamen
ne aliunde caligo dubitationis oriat. de historia gentiū
collata cum euangelio. liquidius certiusque colligitur.